

Systémy ochrany medzinárodných ľudských práv a slobôd v rámci Organizácie spojených národov

Systems of international human rights law protection within the United Nations

Lubica Saktorová

Kľúčové slová:

medzinárodné ľudské práva a slobody, systém ochrany, procesné pravidlá, Organizácia spojených národov.

Key words:

international human rights, system of protection, procedural rules, United Nations.

K 1. septembru 2018 existuje deväť základných Medzinárodných dohovorov o ľudských právach a základných slobodách. Ten posledný, Medzinárodný Dohovor o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím vstúpil do platnosti dňa 23. decembra 2010¹. Od prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv v roku 1948, všetky členské štáty OSN ratifikovali minimálne jeden medzinárodný dohovor o ľudských právach, 80% členských štátov OSN ratifikovalo viac než štyri dohovory. V súčasnosti pozostáva mechanizmus na ochranu medzinárodných práv a základných slobôd v rámci OSN zo štyroch orgánov založených na základe Charty OSN a z desiatich zmluvných orgánov – špecializovaných výborov, ktoré tvoria nezávislí experti v danom odbore.

Orgány založené na zmluvnom princípe

Deväť zo spomínaných zmluvných orgánov monitorujú implementáciu ústredných medzinárodných dohovorov v oblasti dodržiavania ľudských práv a základných slobôd do národných legislatív zmluvných štátov. Desiatym orgánom je Sub-komisia prevencie mučenia, ktorá bola ustanovená v zmysle Opčného protokolu k Medzinárodnému dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu na kontrolu dodržiavania práv v ústavoch na výkon väzby a trestu odňatia slobody a detenčných ústavoch v zmluvných štátoch. Zmluvné orgány sú vytvorené v súlade s ustanoveniami konkrétneho dohovoru, ktorý monitorujú. Každému dohovoru teda zodpovedá jeden zmluvný orgán/výbor:

1. *Výbor pre ľudské práva (CCPR)* monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o občianskych a politických právach (ICCPR 1966) a jeho dvoch Opčných protokolov.
2. *Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva (CESCR)* monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR 1966) a jeho opčného protokolu (2013).
3. *Výbor pre elimináciu rasovej diskriminácie (CERD)* monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o eliminácii všetkých foriem rasovej diskriminácie (ICERD 1965).
4. *Výbor pre elimináciu diskriminácie voči ženám (CEDAW)* monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o eliminácii všetkých foriem diskriminácie proti ženám (ICEDAW 1979) a jeho opčného protokolu (1999).
5. *Výbor proti mučeniu (CAT)* monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (ICAT 1984).
6. *Výbor pre práva dieťaťa (CRC)* monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o právach dieťaťa (ICRC 1989) a jeho dva opčné protokoly (2000) plus tretí o individuálnom mechanizme sťažností (2014).
7. *Výbor pre migrujúcich pracovníkov (CMW)* monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (ICMW 1990).

¹ V zmysle oznámenia Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 12/ 2015 Z.z. Dohovor nadobudol platnosť 23. decembra 2010 v súlade s článkom 39 ods. 1 a pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 14. januára 2015 v súlade s článkom 39 ods. 2. dohovoru.

8. Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (ICRPD 2006) vrátane opčného protokolu (2016).
9. Výbor pre nedobrovoľne zmiznuté osoby (CED) monitoruje implementáciu Medzinárodného dohovoru o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím (ICED 2006).

Každý zmluvný orgán dostáva podporu sekretariátu od divízie Vysokého komisára pre ľudské práva (VK OSN) pre dohovory o ľudských právach. Výbory sa stretávajú v sídle ľudskoprávnych orgánov OSN – Vysokého komisára a Rady OSN pre ľudské práva v Ženeve vo Švajčiarsku. Ich hlavnými funkciami sú posudzovanie periodických správ zo strany zmluvných štátov, zvažovanie individuálnych sťažností, výkon vyšetrovaní a preskúmaní dodržiavania ľudských práv v zmluvných štátoch. Výbory sa zároveň podieľajú na organizácii tematických diskusií týkajúcich sa dohovorov a prijímajú všeobecné pripomienky týkajúce sa interpretácie ich jednotlivých ustanovení.

Orgány zložené na základe Charty OSN

Orgány založené na báze Charty OSN tvorí bývalá Komisia pre ľudské práva, súčasná Rada OSN pre ľudské práva, Špeciálne konania Rady OSN pre ľudské práva, Univerzálne periodické hodnotenie pod záštitou Rady OSN a najnovší Proces sťažností Rady OSN pre ľudské práva.

Rada OSN pre ľudské práva (ďalej aj ako „Rada OSN“), ktorá nahradila bývalú Komisiu pre ľudské práva sa stretla prvýkrát 19. júna 2006². Tento medzivládny orgán, ktorý zasadá v Ženeve 10 týždňov v roku je zložený zo 47 volených členských štátov OSN, ktorý svoj mandát vykonávajú počas troch rokov a nemôžu byť zvolení na viac ako dve za sebou nasledujúce obdobia. Rada OSN pre ľudské práva je orgán s primárnou kompetenciou prevencie voči porušeniam ľudských práv, nerovnosti a diskriminácie, zaoberá sa situáciami porušovania ľudských práv vrátane hrubého a systematického porušovania dohovorov, predkladá odporúčania. Podporuje tiež účinnú koordináciu a presadzovanie ľudských práv v systéme Organizácie Spojených národov. Rada OSN je entita oddelená od úradu Vysokého komisára OSN pre ľudské práva. Tento rozdiel pochádza z oddelených mandátov, ktoré boli uložené Valným zhromaždením OSN, navyše, úrad VK OSN poskytuje podstatnú, najmä administratívnu podporu pre zasadnutia Rady OSN v nadväznosti na jej procesné konanie. V každom prípade rozhodnutia Rady OSN nie sú právne záväzné, ale sú vysoko rešpektované a smerujú hlavne k odporúčaniam štátom, ako zlepšiť, zefektívniť a zjednodušiť implementáciu, domestikáciu a hlavne realizáciu práv a slobôd ustanovených dohovormi.

Osobitné konania sú predmetom činnosti samostatného výboru pre Špeciálne konania Rady OSN pre ľudské práva. Ide o všeobecné pomenovanie mechanizmov ustanovených pôvodnou Komisiou pre ľudské práva, ktoré simultánne prešli do kompetencie Rady OSN na riešenie tak špecifických situácií v jednotlivých krajinách, ako aj tematických otázok v rôznych častiach sveta. Špeciálne konania sú buď individuálne – špeciálny spravodajca alebo jeho zástupca, alebo nezávislý expert a pracovná skupina, ktorý pracujú na dobrovoľnej báze na riešení konkrétnych problémov určených Radou. Mandáty osobitných konaní, ktoré sú zvyčajne nazývané 'mandáty držiteľov, sú určené na skúmanie, monitorovanie, poradné funkcie a verejné správy o situáciách, ktoré sa týkajú dodržiavania ľudských práv a slobôd v konkrétnych krajinách alebo územiach. Všeobecne sú známe ako tematické mandáty alebo štátne mandáty. K augustu 2018 existuje 44 tematických mandátov a 12 štátnych mandátov³. Úlohou všetkých je podávať správy Rade OSN o svojich zisteniach a odporúčaní. Sú považované za jeden z mála mechanizmov, ktoré zalarmujú a upozornia medzinárodné spoločenstvo na určité porušenia ľudských práv a základných slobôd. Úrad vysokého komisára pre OSN podporuje činnosť spravodajcov, zástupcov a pracovných skupín vďaka svojej divízií osobitných konaní, ktorá vykonáva podporu tematickým mandátom, ako aj vďaka divízií výskumu a práva na rozvoj, ktorej cieľom je integrácia princípov a štandardov ľudských práv a slobôd. Treťou podpornou skupinou zo strany Vysokého komisára OSN je divízia oblastných operácií a technickej spolupráce, ktorá podporuje prácu štátnych mandátov.

Univerzálne periodické hodnotenie (Universal periodic review, ďalej aj ako „UPR“) sa svojou podstatou zaraďuje medzi orgány na báze Charty OSN, pričom sa jedná o procesy zahŕňajúce preskúmanie záznamov o ľudských právach všetkých členských štátov OSN. UPR je štátom riadený proces, ktorý každému zmluvnému štátu poskytuje príležitosť deklarovat', aké kroky podnikli na zlepšenie situácie a na plnenie svojich povinností v oblasti ľudských práv vo svojich krajinách. Konečným cieľom tohto mechanizmu je posúdiť, zhodnotiť a zlepšiť situáciu v oblasti ľudských práv vo všetkých krajinách a riešiť porušovanie ľudských práv tam, kde sa vyskytujú. V súčasnosti neexistuje žiadny iný univerzálny mechanizmus tohto druhu.

² Slovenská republika bola na 72. zhromaždení Valného zhromaždenia OSN dňa 16. októbra 2017 zvolená za člena Rady OSN pre ľudské práva od 1. januára 2018 po dobu troch rokov.

³ United Nations Human Rights. URL: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>.

Nakoniec, dňa 18. júna 2007 Rada OSN prijala rezolúciu č. 5/1 s názvom „Budovanie inštitúcií Rady OSN pre ľudské práva“, ktorou sa zaviedol nový postup sťažností na riešenie hrubého a spoľahlivo overeného porušovania všetkých ľudských práv a základných slobôd, ktoré sa vyskytujú v akejkoľvek časti sveta. Postup podania sťažnosti zahŕňa prijatie oznámenia, ktoré bolo podané jednotlivcami, skupinami alebo mimovládnyimi organizáciami, ktoré tvrdia, že sú obeťami porušovania ľudských práv alebo ktoré majú priame a spoľahlivé vedomosti o takýchto porušeníach. Podobne ako v prípade predchádzajúceho postupu podľa rezolúcie 1503⁴, pracovne nazývaného aj ako proces 1053, konanie o sťažnostiach je dôverné s cieľom posilniť spoluprácu a v príslušnom štáte dosiahnuť nápravu. Nový proces podávania sťažností bol zmodernizovaný, vylepšený tak, aby sa zabezpečilo, že bude nestranný, objektívny, orientovaný na obeť, hospodárny, efektívny a včasný⁵.

System sťažností na ochranu medzinárodných práv a slobôd

Efektivita systému na medzinárodnú ochranu ľudských práv a slobôd bezpodmienečne záleží na vytvorení mechanizmu s jasne definovanými podmienkami pre subjekty, ktorým vo svojej podstate slúži. Možnosť jednotlivcov poukazovať a sťažovať sa na porušenia ich práv na medzinárodnom poli prináša skutočný zmysel práve tým všetkým právam, ktoré sú obsiahnuté v dohovoroch, medzinárodných zmluvách, ústavných dokumentov jednotlivých štátov, prípadne samotných zákonov. Existujú tri hlavné postupy podávania sťažností pre porušenie ustanovení dohovorov pred zmluvné orgány ochrany ľudských práv a základných slobôd. Nie všetky zmluvné orgány ale majú právo na posúdenie týchto sťažností.

Medzištátne sťažnosti

Niekoľko dohovorov o ľudských právach obsahuje ustanovenia, ktoré umožňujú členským štátom podať sťažnosť na príslušnom orgáne pre porušenie ustanovení dohovoru zo strany iného členského štátu. Tieto ustanovenia, ako aj konanie zo strany členského štátu dlho v histórii využité neboli. Donedávna totižto boli vždy uprednostňované iné, diplomatické riešenia prípadných sporov – dialógy, rokovania o zmierni, ktoré úspešne riešili prípadné medzištátne nezhody. V roku 2018 boli podľa článku 11 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie prvýkrát v jeho histórii predložené tri medzištátne oznámenia⁶. Podľa verejne dostupných mediálnych informácií sa jedná o sťažnosť z apríla 2018 zo strany Palestíny voči Izraelu a z mája 2018 zo strany Qataru voči Saudskej Arábii a Spojeným Arabským Emirátom. Uvedené potvrdil hovorca úradu VK OSN. Oficiálne stanovisko Rady OSN dostupné nie je.

CAT a CMW: článok 21 CAT a článok 74 CMW ustanovujú postup pre príslušný výbor posudzovať sťažnosti od jednej zmluvnej strany (členského štátu), ktorá sa domnieva, že iná zmluvná strana nepresadzuje a nedodržia ustanovenia dohovoru. Tento postup sa týka iba tých členských štátov, ktoré urobili vyhlásenie o uznaní právomocí výboru (v tomto prípade konkrétne uznanie právomoci Výboru proti mučeniu a Výboru pre migrujúcich pracovníkov) v podobnom konaní.

CERD a CCPR: články 11–13 ICERD a články 41–43 ICCPR ustanovujú prepracovanejší postup pri riešení sporov medzi zmluvnými štátmi na plnenie si zmluvných povinností, ktoré vyplývajú z príslušného dohovoru, a to prostredníctvom zriadenia Ad hoc zmiernovacej komisie. Podobne, ako v predchádzajúcom prípade tento postup platí pre zmluvné štáty, ktoré urobili vyhlásenie o uznaní právomocí výborov takto konať.

Riešenie medzištátnych sporov týkajúcich sa výkladu alebo aplikácie dohovoru

Články 29 CEDAW, 30 CAT a 92 CMW týkajúce sa sporov medzi zmluvnými štátmi o výklade alebo aplikácie týchto dohovorov vyzývajú na riešenie prostredníctvom prejednávania sporu v prvom stupni, alebo v rozhodovacom konaní. Štát zúčastnený na konaní môže podať návrh začatie konania pred Medzinárodným súdnym dvorom, pokiaľ sa strany nedohodnú na mimosúdnom riešení počas šiestich mesiacov. Štáty sa môžu z tohto konania vylúčiť tým, že deklarujú v čase ratifikácie alebo prístupu k dohovoru, že nebudú podávať námietky voči ostatným zmluvným štátom v súlade so zásadou recipacity.

Individuálne sťažnosti

V súčasnosti osem z medzinárodných zmluvných orgánov ochraňujúcich ľudské práva a slobody CCPR, CERD, CAT, CEDAW, CRPD, CRC, CESC, CED môžu za určitých okolností posudzovať aj individuálne sťažnosti alebo oznámenia od jednotlivcov, resp. fyzických osôb:

⁴ Economic and Social Council resolution 1503 (XLVII) z 27. mája 1970.

⁵ Napríklad proces 1053 nezahŕňal systém pomoci obeťam činou spojených a porušením ľudských práv a slobôd.

⁶ Keane D. ICERD and Palestine's Inter-State Complaint. Blog of the European Journal of International Law. 2018. URL: <https://www.ejiltalk.org/icerd-and-palestines-inter-state-complaint/> (cit. 20.08.2018).

- výbor pre ľudské práva CCPR môže posudzovať individuálne návrhy týkajúce sa zmluvných štátov, ktoré pristúpili k prvému Opčnému protokolu k Medzinárodnému dohovoru o občianskych a politických právach. Táto možnosť sa primárne týka porušení individuálnych práv garantovaných právnym poriadkom zmluvného štátu, ktorý je zosúladený so znením dohovoru ICCPR a teda sa jeho ustanovenia stali vynúiteľnými vnútroštátnym právnym systémom, no za určitých okolností štát v súlade s týmto dohovorom nekonal;
- výbor pre elimináciu diskriminácie voči ženám CEDAW môže posudzovať individuálne sťažnosti týkajúce sa vnútroštátnych porušení práv vyplývajúcich z Dohovoru o eliminácii diskriminácie žien ICEDAW v prípade, že štát pristúpil k opčnému protokolu tohto dohovoru;
- výbor proti mučeniu CAT môže posudzovať individuálne sťažnosti týkajúce sa zmluvných štátov, ktoré urobili vyhlásenie podľa článku 22 Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu ICAT;
- výbor pre elimináciu rasovej diskriminácie CERD môže posudzovať individuálne sťažnosti týkajúce sa zmluvných štátov k Opčnému protokolu k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím ICRPD;
- výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím CRPD môže zvážiť individuálne oznámenia týkajúce sa porušení Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím zo strany štátov, ktoré sú zmluvnými stranami opčného protokolu k dohovoru ICRPD;
- výbor pre nedobrovoľné zmiznutia CED môže zvážiť jednotlivé oznámenia týkajúce sa porušení Medzinárodného dohovoru o ochrane všetkých osôb pred núteným zmiznutím ICED zo strany štátov, ktoré urobili potrebné vyhlásenie podľa článku 31 dohovoru;
- výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva CESCER môže zvážiť individuálne oznámenia týkajúce sa porušení Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach ICESCER, ktoré sú stranami opčného protokolu k ICESCER.

Dohovor o migrujúcich pracovníkoch ICMW taktiež obsahuje ustanovenia, ktoré by povoľovali komunikáciu jednotlivca na posúdenie svojej sťažnosti pred príslušným Výborom CMW. Tieto ustanovenia sa však stanú účinné až v čase, keď 10 zmluvných štátov urobí vyhlásenie podľa článku 77 dohovoru. Tak sa však zatiaľ ešte neudialo.

Nárok podať návrh na začatie konania pred určitým príslušným výborom na ochranu jednotlivých práv má jednotlivca, ktorý tvrdí, že jeho alebo jej práva vyplývajúce z konkrétneho dohovoru alebo zmluvy boli porušené zmluvným štátom a tento štát uznal právomoc Výboru takúto sťažnosť prijať. Sťažnosti môžu byť taktiež podávané tretími stranami – mimovládne organizácie, združenia, nadácie v záujme jednotlivcov, ktorí k tomu dali písomný súhlas.

Pripomienkové konanie

Výbor proti mučeniu (článok 20 CAT), Výbor na elimináciu diskriminácie žien (článok 8 opčného protokolu k CEDAW), Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím (článok 6 k opčnému protokolu k ICRPD), Výbor pre nedobrovoľné zmiznutia (článok 33 k CED), Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva (článok 11 opčného protokolu k ICESCER) a Výbor pre práva dieťa (v zmysle článku 13 opčného protokolu k CRC) môže z vlastnej iniciatívy začať pripomienkové konanie, ak existuje oznámenie, ktoré obsahuje odôvodnené podozrenie z vážneho a systematického porušovania príslušných dohovorov v zmluvnom štáte. Pripomienkové konanie môže byť začaté jedine v prípade, pokiaľ zmluvný štát konkrétneho dohovoru v danom ohľade uznal kompetencie príslušného výboru.

Napriek tomu, že v systéme OSN existuje pôsobivý základ pre efektívne vynútenie medzinárodných ľudských práv a základných slobôd po hmotnoprávnej stránke, procesné mechanizmy sú ľuďom, pre ktorých boli zostavené vo svojej podstate veľmi vzdialené. V prípade Slovenskej republiky možno usúdiť, že danému systému chýba osveta a vedomosť občanov o vyššie spomínaných možnostiach. Po vyčerpaní vnútroštátnych prostriedkov smeruje značná časť podaní na Európsky súd pre ľudské práva, no v konkrétnych prípadoch je zjavné, že systém vytvorený OSN je tiež schopný relevantnej ochrany ľudských práva a slobôd.

Zhrnutie

Článok sa zameriava na problematiku ochrany medzinárodných ľudských práv a slobôd z pohľadu vymedzenia procesného rámca a funkcií medzinárodného ľudsko-právneho systému v rámci OSN. Prvá časť uvádza prehľad jednotlivých špecializovaných orgánov, ktoré boli postupne ustanovované medzinárodným spoločenstvom ako medzivládne garancie dodržiavania a rešpektu medzinárodných ľudských práv a slobôd. Druhá časť sa venuje výpočtu jednotlivých možností a ciest, ktoré je zo strany poškodeného možné využiť v prípade, pokiaľ na úrovni štátu nedošlo k očakávanej náprave.

Summary

The article focuses on the protection of international human rights in terms of defining the procedural framework and functions of the international human rights law system within the United Nations. The first part provides an overview of the individual specialized bodies that have been gradually established by the international community as intergovernmental guarantees of delivery and respect for international human rights. The second part deals with the presentation of the various options and paths that can be used by the injured party if there is no anticipated solution of human rights violation at national level.

Použitá literatúra:

1. Azud J. Medzinárodné právo. Bratislava: VEDA vydavateľstvo SAV, 2003. 456 s.
2. Jankuv J. Medzinárodné a európske mechanizmy ochrany ľudských práv. Bratislava: IURA EDITION spol. s r.o., 2006. 300 s.
3. Keane D. ICERD and Palestine's Inter-State Complaint. Blog of the European Journal of International Law. 2018. URL: <https://www.ejiltalk.org/icerd-and-palestines-inter-state-complaint/>.
4. Open society justice initiative: Report of Proceedings "Improving Implementation and Follow-up Treaty Bodies, Special Procedures, Universal Periodic Review" / Brookings Institution's Foreign Policy program. UPR-Watch. 2010. URL: http://upr-epu.com/medias/Geneva_Report_of_Proceedings_FINAL.pdf.
5. O'Flaherty M., O'Brien C. Reform of UN Human Rights Treaty Monitoring Bodies: A Critique of the Concept Paper on the High Commissioner's Proposal for a Unified Standing Treaty Body. HRLR. 2007. № 7. P. 141.
6. The UN Human Rights Treaty System. Universality at the Crossroads' Report (2001). URL: <http://www.bayefsky.com/report/finalreport.pdf>.
7. United Nations Human Rights. URL: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>.
8. White N.D. The United Nations System. Towards International Justice. London: Lynne Rienner Publishers, Inc., 2002. 250 s.
9. Všeobecná Deklarácia Ľudských Práv = The Universal Declaration of Human rights (1948).
10. Charta Organizácie spojených národov / UN Charter.
11. Ústava SR Z.č. 460/1992 Z.z. v platnom znení.
12. Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (1966).
13. Medzinárodný dohovor o potlačení a trestaní zločinu apartheidu (1973).
14. Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a ich rodín (1990).
15. Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých osôb od násilných zmiznutí (2006).
16. Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966).
17. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966).
18. Medzinárodný dohovor o právach dieťaťa (1989).
19. Medzinárodný dohovor o právach ľudí so zdravotným postihnutím (2006).
20. Medzinárodný dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídia (1948).
21. Medzinárodný dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zachádzaniu (1984).
22. Opčný Protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1999).
23. Opčný Protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a pornografii (2000).
24. Opčný Protokol k Medzinárodnému Dohovoru o právach ľudí so zdravotným postihnutím (2006).
25. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 12/ 2015 Z.z.
26. Economic and Social Council resolution 1503 (XLVII) z 27. mája 1970.

JUDr. **Lubica Saktorová,**

PhD., LL.M., M.A.,

Odborná asistentka na Katedre medzinárodného, európskeho práva a právnej komunikácie
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici